

laszolták (a sorrend a gyakoriságot, a motivációnak tulajdonított fontosság mérvét is jelzi):

Az orvos értsen „az egész páciens“ kezeléséhez, tehát ne szakorvosként viszonyuljon hozzá, ismerje betege személyes és családi körülményeit; tudja, mikor kell szakorvoshoz irányítania páciensét; valamelyik elismerten jó és megbízható kórházzal álljon kapcsolatban; legyen minél rangosabb egyetem végzettje; adott esetben a páciens fizetőképességével sem törődve vállalja a kezelést; élvezze a közösség bizalmát; tartsa fontosnak a megelőző medicinát; szükség esetén vállalja a beteg kezelését a páciens lakásán; legyen jól felszerelt rendelője.

A nagyközönség válasz-típusai:

Az orvos vállalja minél több lehetséges betegség kezelését, de haladéktalanul irányítsa specialistához a beteget, ha ő maga nem tud megbirkózni a bajjal; legyen könnyen, gyorsan hozzáférhető; adott esetben a páciens fizetőképességével sem törődve vállalja a kezelést; tartson lépést a tudomány fejlődésével; inkább a súlyos betegségek megelőzésével törődjék; legyen jól felszerelt saját rendelője; szükség esetén jöjjön házhoz; ismerje betege életkörülményeit.

ÚJ TUDOMÁNYÁG: A ZOOSZEMIOTIKA (Természet Világa, 1973. 7.)

Az emberállat-mitoszokból még ma is ősi borzongás árad. Mintha valami fenyegető volna abban, hogy az istenek arca előbb állati volt, csak aztán vált emberivé. A „beszélő kutya“ már ellen-mítosz: a modern embernek meg kellett nyugtatnia magát: az állat is emberi.

A mítoszok megfakultak, de az állati hírközlés kutatása mindjobban foglalkoztatja a tudományt. Az utóbbi időben az általános jelelmélet, a szemiotika és az etológia, a biológiai viselkedéstudomány találkozási pontján egy gyorsan fejlődő új viselkedéstudomány született. Tárnya az élőlények, főként az állatok közti kommunikáció módjai, melyek teljes megértéséhez különlegesen nagyszámú tudományág együttműködésére van szükség. Ezek a genetikától az anatómián keresztül az érzékszervek és az idegrendszer fiziológiájáig, az összehasonlító pszichológiától és zoológiától a fizikai, a társadalmi és nyelvészeti antropológiáig terjednek.

Thomas A. Sebeok professzor (India-

na University, Bloomington, USA) kutatásai magától értetődően vetik fel a kérdést: van-e lényeges különbség az állati hírközlés és az emberi kommunikáció között. S itt már ahhoz a háttérterülethez érkezünk, ahová eddig csak a mítoszok világítottak be.

Az állati hírközlés kutatásai — mondja A. Sebeok professzor — még nem jutottak el a szintézisig. Tegyük hozzá, nem is juthattak el. A zooszemiotikai kutatásokban a genetikától az anatómiáig, az összehasonlító pszichológiától és zoológiától az antropológiáig különösen nagyszámú tudományág szoros együttműködésére van szükség. Külön kutatási terület (zoopragmatika) foglalkozik azzal, hogyan kódolja be az állat az üzenetet, hogyan viszi ezt át a közvetítő csatorna, és milyen módon kódolja ki a használó. A zooszemiotika a jelek kombinálásával foglalkozik.

Az állati hírközlés kutatásainak szintetizálását megnehezíti az is, hogy rendkívül sokféle csatornán át folyik a kommunikáció (ízlelés, szaglás, látás, tapintás, hallás stb.), végül pedig minden állatfajnak megvan nemcsak a maga jellegzetes leadó és felvevő csatornája, de a maga kódrendszere is.

Egy kutya például akármennyig csóválhatja a farkát egy macska előtt, a macska sohasem fogja „megérteni“, hiszen a kutya számára a farkcsóválás barátságot jelent, a macskának viszont ellenségességet.

De a szintézisre mégis van lehetőség, hiszen minden állat társaslény, és minden szerves kapcsolat feltételez valamennyi kommunikációt. Még az egysejtű állatok is váltanak jelzéseket. Egy sejtcsoport attól a tényről válik szervezetté, hogy az őt alkotó sejtek képesek hatást gyakorolni egymásra. Az élő szervezet nem élhet kommunikáció nélkül. Az azonos fajhoz tartozó lényeknek szükségük van arra, hogy felismerjék egymást, hogy hírt adjanak arról, milyen helyet foglalnak el a térben, a szociális hierarchiában stb.

Az azonos fajok kialakítanak tehát egy kódot, mely egy fajon belül azonos. Ez azonban azt is jelenti, hogy az állat jelzésére előreláthatólag azonos a válasz. Az állat a jelzésre csak egyféle módon válaszolhat — ösztönösen, kötelező belső program szerint. A válasz mindig következmény. De a hírnek nincs célja, csak oka. Az állati hírközlés a tapasztalathoz, a múlthoz kötődik, nincs benne előrelátás, tervezés.

És itt van a lényeges különbség az állati hírközlés és az emberi kommu-

nikáció között. Az emberi kommunikáció nemcsak a hírt közli, hanem a célt is, amit el akar érni. Az emberi kommunikáció mindig a jövőhöz kötődik; lényege az anticipáció, a tervezés, az előrelátás. Ha az állati hírközlés fenntartó, megtartó, akkor az emberi kommunikáció teremtő, jövőtervező. Anticipál-

juk hát az állati hírközlés kutatásainak jelentőségét: ahogy az ember csak a másik emberben tud önmagára eszmélni, vagy más szóval csak kommunikálva válhat társadalmi lényvé, úgy az emberi kommunikáció lényegét is csak az állati hírközléssel összevetve tudjuk megnyugtatóan megérteni, meghatározni.

